Petri Vuorio, Simo Pinomaa

15.10.2018

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto

HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019, Teema: Pl 32 / Viennin haasteet ja viennin edistäminen Erityisesti; Venäjän viennin tilanne ja sen kipupisteet

1 Vienti Venäjälle

Suomen tavaravienti Venäjälle oli 1-7/2018 EUR 1,9 mrd., jossa laskua viime vuoden vastaavasta ajasta 2 %. Venäjän osuus Suomen kokonaisviennistä oli 5,1 %. Elokuussa 2018 vienti jatkoi laskua viime vuoteen nähden. Loppuvuoden aikana ei lähtökohtaisesti ole odotettavissa viennin kasvua muun muassa Yhdysvaltain pakoteuhan johdosta heikentyneestä ruplasta ja lykkääntyneistä investoinneista johtuen.

Venäjän oma vienti kasvaa huomattavasti tuontia nopeammin, johtuen eritoten kohonneesta öljyn hinnasta. Venäjän oman tuonnin kasvuodotukset lyhyellä aikavälillä pysyvät vaatimattomina muun muassa heikentyneestä ruplasta johtuen.

2 Suomen Venäjän-kauppaa hidastavat tekijät

Viennin hidasteita ovat muun muassa Venäjän hidas talouskasvu, kasvanut protektionismi ja Yhdysvaltain pakotteiden aiheuttama epävarmuus, joka näkyy muun muassa valuutan heikkenemisenä. Merkittävimpinä kaupanhaasteina suomalaisviejät tuovat esiin poliittiset riskit sekä tullaukseen ja tullilainsäädäntöön liittyvät ongelmat (Venäjän-kaupan barometri 05/2018). Lisäksi kuluttajien viime vuosina heikentynyt ostovoima ja Venäjän matala investointiaste luovat omat hidasteensa kaupankäynnin kehittymiseen.

2.1 Talouskasvu hidasta, investoinnit kohdistuvat infrastruktuuriin

Venäjän talouden lyhyen aikavälin kasvupotentiaali on noin 1-2 % vuodessa. Merkittävin edellytys nopeammalle kasvulle olisi investointiasteen (nyt noin 20 %) nosto. Tämä vaatisi rakenteellisia investointiympäristöä parantavia uudistuksia, joita ei ole välittömässä näköpiirissä.

Investoinnit ovat Venäjällä kasvaneet tänä vuonna, mutta ne ovat kohdistuneet erityisesti alueellisiin infrastruktuurihankkeisiin valmistavan

teollisuuden investointien sijaan. Suomalaisviejien mahdollisuudet kohdistuvat erityisesti valmistavan teollisuuden investointeihin.

2.2 Tuonninkorvaus haittaa vientiä ja heikentää kilpailuympäristöä

Valtion merkittäväksi kasvanut osuus taloudessa ja protektionistiset toimet ovat heikentäneet Venäjän kilpailuympäristöä viime vuosina. Keväällä valittu uusi hallitus jatkaa tuonninkorvauspolitiikan vahvistamista. Erityisesti Buy Russian II -ohjelma haittaa suomalaisyritysten Venäjänvientiä. EK:n arvion mukaan tuonninkorvausohjelma tulee ottaa huomioon satojen miljoonien eurojen vuotuisessa suomalaisviennissä. Kotimaisen valmistuksen suosiminen valtionyhtiöiden hankinnoissa on ristiriidassa myös Venäjän WTO-sopimuksen kanssa.

2.3 Yhdysvaltain pakotteet lyhyen aikavälin ajurina

Merkittävin lyhyellä aikavälillä suomalaisviejien näkymiin vaikuttava tekijä on Yhdysvaltain pakotteet. Uusien ja aiempaa kovempien pakotteiden uhka on saanut aikaan voimakkaita markkinareaktioita. Rupla on heikentynyt, ulkomaiset ja venäläisten suurliikemiesten investoinnit lykkääntyneet. Yhdysaltain kongressin ja presidentin jatkoratkaisujen odotetaan ainakin osin selventyvän Yhdysvaltain välivaalien jälkeen marraskuun loppuun mennessä. Mikäli pakotteet ovat odotettua kovempia, heikentää se ruplaa ja investointeja. Mikäli taas päinvastoin, voi rupla vahvistua ja patoutuneita investointeja aktivoitua. Näillä molemmilla on vaikutusta myös suomalaisvientiin.

2.4 Kiina valtaa markkinaosuutta Venäjän tuonnissa

Venäjä ja Kiina ovat lähentyneet toisiaan strategisesti myös kaupan osalta. Kiinan ja Venäjän välinen kauppa (USD) on yli kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kiinan osuus Venäjän tuonnista on nyt 20 % ja viennistä 14 %. Kiinan osuus kasvaa yhä ja määrän ohella kasvussa on myös laatu. Kiinan teollisuuspolitiikka (Made in China 2025) vaikuttaa myös suomalaisen korkean teknologian teollisuuden Venäjällä kohtaamaan kilpailuun tulevaisuudessa.

3 Mahdollisuudet ja viennin kehittäminen

Venäjän hitaasta talouskasvusta huolimatta tunnistettavissa on myös mahdollisia nopeamman kasvun osa-alueita. Tällaisia voivat olla muun muassa hallituksen kehitysprioriteetit kuten digitalisaatio, älykkäät kaupunkiratkaisut, infrastruktuurin rakentaminen, ympäristöteknologia, terveydenhuollon kehittäminen ja terveysteknologia, koulutus, metsätalouden modernisaatio ja venäläisten asuinolojen kehittäminen. Lisäksi Venäjällä eläkeuudistuksesta huolimatta nopeasti vähenevä työikäinen

väestö yhdistettynä vanhaan teolliseen tuotantokapasiteettiin, luo tulevaisuudessa painetta valmistavan teollisuuden modernisaatioon.

Viennin kehittämisalueita:

- Rahoitus on Venäjän-kaupankin keskeinen kilpailutekijä, josta syystä vienninrahoitusinstrumenttien kilpailukyky ja saatavuus tulee varmistaa. Erityisesti tulee kehittää pk-yritysten vienninrahoitusinstrumentteja.
- Vienninedistämisen tukiresurssit tulee jatkossakin pitää riittävinä, mukaan lukien Suomalais-Venäläinen kauppakamari ja muut Team Finland -toimijat.
- Suomalaisosaamisen yhteensovittamisen keinoja Venäjän hallituksen kehitysprioriteettien kanssa tulee tarkastella proaktiivisesti, systemaattisesti ja kokonaisratkaisuhakuisesti.
- Kiina julkisti ensimmäisen arktisen strategiansa mittavine investointisuunnitelmineen tammikuussa 2018 ja pääosa arktisista alueista kuuluu Venäjään. Suomella on tarjota maailman johtavia arktisia teknologia- ym. -ratkaisuja, josta syystä on suositeltavaa tarkentaa Venäjän arktisten alueiden infrastruktuuri- ym. -investointihankkeiden ennakointia.